

تقدیم به:

دکتر مهدی محقق

سیّد عبدالله انوار

دکتر سیّد محمد دبیر سیاقی

سروشنامه	قزوینی، یحیی بن عبداللطیف، ۸۸۵-۹۶۲ ق.
عنوان قراردادی	لب التواریخ.
عنوان و نام پدیدآور	لب التواریخ / تألیف یحیی بن عبداللطیف قزوینی: به تصحیح میرهاشم محدث.
مشخصات نشر	تهران: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۸۶.
مشخصات ظاهری	۳۵۶ ص.
فروست	سلسله انتشارات انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ ۴۸۴.
شابک	978-964-528-128-9 :
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص. [۳۰۲] - ۳۰۵.
یادداشت	نمایه.
موضوع	اسلام -- تاریخ -- متون قدیمی تا قرن ۱۴.
موضوع	چهارده معصوم -- سرگذشتنامه -- متون قدیمی تا قرن ۱۴.
شناسه افزوده	نثر فارسی -- قرن ۱۰ ق.
شناسه افزوده	محدث، میرهاشم، ۱۳۳۱ -
شناسه افزوده	انجمن آثار و مفاخر فرهنگی.
رده بندی کنگره	DSR ۱۰۷/۴۲ ۱۳۸۶
رده بندی دیویی	۹۵۵/۰۰۷۲
شماره کتابخانه ملی	۱۰۹۷۲۱۸

لُبُّ التَّوَارِيخِ

تأليف

میخچی بن عبداللطیف قزوینی

(به سال ۹۴۸ هـ. ق.)

تصحیح

میراثم محدث

انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

تهران ۱۳۸۶

سلسله انتشارات انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

شماره ۴۸۴

لُب التَّوَارِيخ

- تألیف: یحیی بن عبداللطیف قزوینی ● تصحیح: میرهاشم محدث ● ناظر فنی
- چاپ: محمدرئوف مرادی ● لیثوگرافی: یاسخر ● چاپ: دالاهو ● صحافی: میثم
- نوبت چاپ: اول ۱۳۸۶ ● شمارگان ۱۰۰۰ نسخه ● همه حقوق محفوظ است

ISBN: 978-964-528-128-9

● شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۲۸-۱۲۸-۹

انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

دفتر مرکزی: تهران - خیابان ولی عصر - پل امیربهداد - خیابان سرگردیشیری
شماره ۱۰۰ - تلفن: ۵۵۳۷۴۵۳۱-۳، دورنویس: ۵۵۳۷۴۵۳۰
دفتر فروش: خیابان انقلاب بین خیابان ابوریحان و خیابان دانشگاه - ساختمان
فروردین - شماره ۱۳۰۴، طبقه چهارم - شماره ۱۴؛ تلفن: ۶۶۴۰۹۱۰۱

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

پیشگفتار انجمن

به نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه برنگذرد

توجهی که مغولان به تاریخ ضبط وقایع داشته‌اند، سبب شده است این فن که یکی از شاخه‌های مهم ادبی است، اهمیت و اعتباری کسب کند. اگر بسیاری از فنون و دانش‌ها به سبب هجوم تاتاران از میان رفت و بسیاری از نویسندگان و هنرمندان زیر تیغ قهر مغول جان سپردند، چنانکه جوینی می‌نویسد: «هر شهری و هر دهی را در چند نوبت گشش و غارت کردند... و هنوز تا رستخیز اگر توالد و تناسل باشد، غلبه مردم به عشر آنچه بوده، نخواهد رسید...» اما تاریخ نه تنها آسیبی ندید بلکه پیشی هم گرفت و کتاب‌های عمده تاریخی در این عهد نوشته شد، به نوشته مرحوم بهار: اگر دوره تیموریان را به این دوره پیوند دهیم، باید گفت که ایران بلکه عالم اسلام در هیچ دوره زیاده‌تر و بهتر از این دوره از عهده این فن برنیامده است.

اگر به فهرست‌های نسخ خطی، مخصوصاً فهرست‌هایی که به ترتیب کرونولوژیک (Chronologic) فراهم شده نظری بیندازیم، حقیقت معلوم خواهد شد. در روزگار صفویان، پای سیاحان و بازرگانان فرنگی به مشرق زمین باز شد، آنان که در بررسی کشورها و مردم با چشم باز به سرزمین‌ها نگاه می‌کردند، برای دست یافتن به ثروت‌های کلان و شناسایی تمدن آنان ناگزیر به آداب و رسوم آن ملل روی آوردند، به منظور آنکه از نقاط ضعف و قوت ملت‌ها آگاه شوند، تواریخ آن ملل را بررسی کردند.

گفتیم که فن تاریخ در دوره مغول و تیموری پیشرفت کرد. این به آن معنی نیست که قبل از آنان تاریخی نبوده است. محمد بن جریر طبری، تاریخ عظیمی به نام تاریخ الامم و الملوک دارد که به تاریخ طبری معروف است. ابوالفضل بیهقی، تاریخ آل سبکتگین را در زیادت از سی مجلد تدوین کرده بود که با تأسف بیش از یک مجلد مربوط به دوره سلطنت مسعود از آن باقی نمانده یا تاکنون به دست نیامده است. در دوره‌های بعد هم تواریخی نوشته شده است.

در مورد این کتاب‌ها روی چند نکته می‌توان انگشت گذاشت: یکی آنکه اکثر مورخان تاریخ را از آدم تا روزگار خود عرصه بررسی خود قرار داده‌اند و طبعاً در این عرصه به پهنای فلک، چاره‌بی جز رونویسی از پیشینیان نداشته‌اند، دیگر آنکه اکثر روشی علمی مدنظر آنان نبوده است، رویدادهای تاریخی را بدون بررسی نقل می‌کردند و آن را یا با ایجاز مخّل نامفهوم می‌ساختند و یا با اطناب مملّ خسته کننده. گاهی برای خوشایند به آزارنده‌ترین نوع چاپلوسی سر می‌زدند. آنانکه نمی‌خواستند پرده‌ریا بر چهره حقایق بيفکنند، روز خوش ندیده‌اند.

باری، بسیاری از کتاب‌های ما، متأسفانه، در اثنای تهاجمات وحشیانه عرب، تاتار و تیمور از میان رفته و از برخی تنها در کتاب‌ها نامی باقی مانده، و عمده‌ترین کتب تاریخی را هم فرنگیان، دهه‌ها پیش هم تصحیح و هم ترجمه کرده‌اند. تاریخ طبرستان ابن اسفندیار را دارمستتر، آثار الباقیه را زاخاتو، غرر اخبار ملوک الفرس و سیرهم ثعالبی را زوتنبرگ، تاریخ فرشته حکیم محمد قاسم را جمس برکس، منتخب التواریخ بدوانی را رانکینگ، لولو و هیگ با توضیح به انگلیسی ترجمه کرده‌اند. حتی تاریخ عظیم طبری هم به همت دخویه با همکاری خاورشناسان معروفی چون هوتسما و مولر و دیگران بین سال‌های ۱۸۷۹-۱۹۰۰ در لیدن به چاپ رسیده است. بخش ساسانیان این کتاب را نلدکه به آلمانی ترجمه کرده و با توضیحاتی در ۱۸۷۹ در لیدن به چاپ رسانده است.

اینک ما، خود با روش و اهداف مشخص گام به میدان تحقیق نهاده‌ایم و در عرصه‌های گوناگون کتاب‌های ضروری را به صورتی که اهل علم هم بپسندند، عرضه می‌کنیم.

تصحیح لب التواریخ یحیی قزوینی از آن گام‌هاست. یحیی قزوینی از سادات محتشم قزوین بود. کتابی دیگر هم به نام مختصر التواریخ دارد. مؤلف در لب التواریخ، چنانکه مصحح ارجمند اشاره کرده است، از کتاب‌های تاریخی نظیر: روضة الصفا، ظفرنامه یزدی و جامع التواریخ بهره‌مند شده است.

لب التواریخ پیش از این سه بار به اصطلاح برای خالی نبودن عریضه چاپ شده است. اما شرایطی که می‌بایست در چاپ و احیای آثار رعایت می‌شد، در آن چاپ‌ها رعایت نشده بود. لذا مصحح محترم به تصحیح مجدد با رعایت موازین علمی اقدام کرده‌اند و اینک کتاب به علاقه‌مندان عرضه می‌شود و امید است مورد استفاده قرار گیرد.

توفیق ه. سیحانی

عضو شورای علمی انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

فهرست مطالب

۲۳	در ذکر حضرت مصطفی
۳۲	در ذکر ائمه هدی (ع)
۴۶	در ذکر پیشدادیان
۵۲	در ذکر کیانیان
۶۰	در ذکر ملوک طوایف
۶۴	در ذکر ساسانیان
۷۸	در ذکر ابوبکر و عمر و عثمان
۸۰	در ذکر بنی امیه
۸۶	در ذکر بنی عباس
۹۹	در ذکر طاهریان
۱۰۲	در ذکر صفاریان
۱۰۵	در ذکر سامانیان
۱۰۸	در ذکر غزنویان
۱۱۴	در ذکر غوریان
۱۱۷	در ذکر آل بویه
۱۲۷	در ذکر سلجوقیان
۱۳۷	در ذکر خوارزمشاهیان
۱۴۱	در ذکر سلغریان
۱۴۱	در ذکر اتابکان شام و دیاربکر
۱۴۷	در ذکر اتابکان عراق و آذربایجان

در ذکر اسماعیلیان	۱۵۰
در ذکر قراختانیان کرمان	۱۵۹
در ذکر پادشاهان مغول	۱۶۳
در ذکر چوپانیان	۱۸۰
در ذکر ایلکانیان	۱۸۴
در ذکر اینجویان و مظفریان	۱۸۸
در بیان ملوک کُرت	۲۰۰
در ذکر سرداران	۲۰۸
در ذکر تیموریان	۲۱۵
در ذکر ترکمانان قراقویینلو و آق قویینلو	۲۴۱
در ذکر سلاطین ازبکیه	۲۶۳
در ذکر صفویان	۲۶۶
منابع تصحیح	۳۰۲
فهرستها	۳۰۷